

בנאות דשא

פרשת בשלח תשפ"א - גליון מ"ב

דולה ומשקה מתורת רבוה"ק מפרשיסהא קאצק וגור זי"ע במשנת רבינו ראש הישיבה שליט"א

התבוננות שהשי"ת פועל את הנסים

במעמד קריעת ים סוף והנסים שהיו, אמרו חז"ל (מכילתא בשלח פי"ג) 'ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי וכל שאר הנביאים', וכן הלשון בגמרא (סוטה יא): 'וכשנגלה הקב"ה על הים', וכן במכילתא (יתרו עה"פ אנכי ה'א') 'שנגלה על הים'. ווהנה מה שאמרו 'ראתה' לכאורה הכוונה היא שראו את הנסים, והיינו הבקיעה והתפצלות המצות, והם היו בתוך הים, ולא מעל הים, וכן הביא רש"י (יתרו כ, ב) דברי המכילתא הנ"ל 'שנגלה בים', וא"כ הול"ל שראו **בים**, ומהו הלשון אומרת 'על הים'.

וביותר יש להבין במה שאמרו חז"ל (ברכות יד): 'ועשית לנו נסים וגבורות על הים', דאיירי להדיא בנסים, והרי נעשו בתוך הים, ולא על הים.

אלא הביאור הוא כפי שכבר הזכרנו רבות מה שאמר **הרה"ק הרבי ר' בונם מפרשיסחא זי"ע**, שיכול לעשות מופת שהרפסודות השטות על הנהר היוויסעלי יטושו כנגד הזרם, אבל לא יצא מזה שום בעל תשובה, אמנם ימים אחדים ידברו בהתפעלות על המופת, אבל לאחר מכן יחזור וישלוט בהם ההרגל, ושוב עולם כמנהגו נוהג. והרי כך רואים בנסים של יציאת מצרים וקריעת ים סוף, כל העמים שמעו וירגזו, והיו משתוממים ומתפעלים מהמופתים, אבל אין זו אלא התפעלות רגעית החולפת מהר, בלי להשאיר רושם בלב, וההרגל והטבע מכסים ומסירים את תשומת הלב להתפעלות משינוי הטבע, כי **מראיית נסים בלבד לא מגיעים להכרת אלוקות**, אם אין מתבוננים שהשי"ת יוצר הכל הוא אשר עשה כל הנפלאות.

וכן כתב בזוה"ק (ח"ב כה) 'כד נפקו ישראל ממצרים, לא הוו ידעי ליה לקודשא בריך הוא, כיון דאתא למאגריה, פקודא קדמאה דא, אולף לון, דכתיב וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם וגו', ואלמלא פקודא דא, לא הוו ישראל מהימנין בכל אינון נסין וגבורין דעבד לון במצרים, כיון דידעו פקודא דא באורח כלל, אתעבידו להון נסין וגבורין, ובפי' הרמ"ז שם

וחז"ל דימו ג' דברים שהם קשים כקריעת ים סוף, קשין מזונותיו של אדם כק"ס (פסחים קיח), קשין לזווגן כק"ס (סוטה ב. סנהדרין כב), קשין נקביו של אדם כק"ס (פסחים שם). ואין הכוונה לדמותן לקריעת ים סוף לגבי הקושי בלבד, אלא שמקריעת ים סוף נשאר הכוח לבקוע כל אלו הדברים, בין בגשמיות לזכור שהקב"ה הוא המביא את כל הקשיים, ובין ברוחניות להתגבר על הנסיונות ולעשות ענינים אלו כדבעי, בזכור שהקב"ה הוא המביא את הנסיונות לאדם, והוא הנותן את הכח לבקוע כל הנסיונות וכל ההסתרות, ומסייע לכל אחד בכל מצב שהוא, וכל אחד יכול להתחזק בידעו 'ואני תמיד עמך אחזת ביד ימיני' (תהלים עג, כג).

(עבד"ד ח"ב עמי' שעט-שפא ועמי' צב הערה ג)

טעם קריאת שבת שירה

בלי שבת שירה אחר התפילה פתח ואמר (החידושי הרי"מ זי"ע) שהרב הקדוש מו"ה **יצחק מווארקי ז"ל** הקשה לו למה נקרא שם השבת בפי העולם בשם **שבת שירה**, כיון שאינו לפי הזמן. ואם מחמת שקורין פרשה זו בשבת זה כיון שאינו זמן המאורע, יקראו נמי שאר הפרשיות שקורין בתורה, כמו פרשת יתרו יקרא פרשת קבלת התורה, ואם כן חזינו שאין הקריאה בתורה גורמת השם אלא הזמן כמו ארבע פרשיות, והשיב לו בקיצור **כיון שראינו שינוי בהשירה בענין הכתיבה בתורה** שנכתבת אריח על גבי לבנה, והכל הוא בתורה, ע"כ דבה"ק. היה **בלבת אש שצריך כל אחד ואחד מישראל לשמוח בשבת בהרגשה גדולה**. והבנתי מעט דבריו ידידוע מה שקורין בתורה בכל פרשה נתעורר אותו הענין והתיקון כמאמרם ז"ל (מנחות ק): כל העוסק בתורת עולה כאילו וכו' ואם כן יהיה ראוי לקרות השבת על שם הקריאה בתורה אך מחמת שאין דברים הללו גלויים ונרגשים רק לבני עליה וקריאת שם הוא ענין התגלות שזה עצם ענין השם על המהות גלגול מה הוא שיהיה גלוי לכל שזה הוא. ובשירת הים חזינו שנכתבת בשינוי, וזהו דבר הנראה לכל. לזה צעק שכל אחד מישראל צריך להרגיש שמחת השירה, **ובענין ראיתי שהיה רוקד ממש בקבלת שבת זו בשמחה רבה**, מה שלא היה דרכו בכל השנה מכל זה נראה שהדברים אמיתיים בכוונת הלימוד.

(רמתיים צופים מערכת החידושי הרי"מ זי"ע אות ז)

יומם השביעי משבח

בכל שבת קודש יכולים בני' לשורר ולזמר לפניו ית"ש, כדאי בתוס' (סנהדרין לו: ד"ה מכנף) שבימות החול המלאכים אומרים שירה, ובשבת בני ישראל, וכשמגיע שבת שירה **נתעורר ניצוץ משירת ים סוף** ומתחבר עם שירת השבת קודש, שנזכרו הכלל לשורר שירה רמה כזו. וביותר ע"פ שהגיד **החידושי הרי"מ זי"ע** בשם **הרה"ק מאפסא זי"ע** שמה שיום השביעי משבח ואומרי מעוררת את הנבראים לומר שירה, וזה 'לפיכך יפארו וכו' כל יצוריו, וכן בשירת הים, על ידי מרע"ה ובני ישראל יכולים בניי ג"כ לומר שירה, ולכן כתיב 'לאמר', שכל הדורות יוכלו לאמר, וכן 'אז ישיר' לשון עתיד. ונסמך פרשת השבת אחר השירה, כי כח השבת ג"כ מתנת מרע"ה, וע"י כח מרע"ה ניתן הכח בשבת שיוכלו בני' לומר שירה. **וזה הענין של 'שבת שירה'**, כי גם השבת עצמה משוררת מזמור שיר ליום השבת.

(ע"פ שפתי צדיק אות לג ואות לה, בית ישראל תשי"ד תשי"ח ותשכ"א, לב שמחה תשל"ט)

אברים שפֿלגת בנו יודו וישבחו

בצפרא דשבתא אומרים בתפלת נשמת 'על כן אברים שפֿלגת בנו, ורוח ונשמה שנפחת באפינו, ולשון אשר שמת בפינו הן הם יודו ויברכו', ויש ללדקק הלא בשבת קודש שיש לנו נשמה ונהפוך **קען מען האבען עפעס א געפיהל אין א נשמת**, והנפש והרוח הם מרגישים את ההתעוררות להודות ולברך לה', ואמאי מתחילים עם כלי המעשה - 'אברים שפֿלגת בנו', אלא המכוון הוא, כי קילוסו של הקב"ה עולה מן התחתונים (עי' מדרש תהלים יט (ושבת נ:)), אכן האברים אינם יכולים להרגיש לחשוב ולדבר, אבל עם האברים הרי מקיימים את המצוות, ובהם נשאר רשימה של קדושה. על כן אברים שפֿלגת בנו - די גאנצע קרעפט פון די מענטש, די גאנצע קערפער פון די מענטש [כל כוחות הגוף של האדם], מהם עולה שבח וקילוס האמיתי להבורא ית"ש, מלאכים האט די אייבערשטער אויבען אויך, ומתחילים את השבח דייקא מאברים שפֿלגת בנו, אז די גאנצע גוף איז זיך מזעזע מיט א שבח צום אייבערשטען, מכל איברי הגוף מזדעק שבח וקילוס להקב"ה, וכלשון השפת אמת (ויצא תרל"ו ז"ה ברישי') **'שכל אבר שנעשה בו מצוה ועבודה בקדושה, נשאר בו רשימה קדושה'**, מיט יעדער מצוה ווערט מען נענטער צום אייבערשטען, און מען איז מער שייך צום אייבערשטען.

(ס"ג ויצא תשפ"א)

אשירה לה' בחיי

'אשירה לה' בחיי אומרה לאלקי בעודי' (תהלים קד, לג), וע"ד העבודה כוונת הכתוב באמרו 'בחיי' הוא **שעצם החיים של איש יהודי** שמתנהג ע"פ התורה ומקיים רצון ה' זה גופא הוא **ההלל והשירה לה'**, כי 'עם זו יצרתי לי תהילתי יספור' (ישעיה מג, כא), **ושירות ותשבחות היוצאים מעצם מהותו ומעשיו של איש ישראל המתנהג בדרך הישר, עדיף טפי משירות ותשבחות שאינם אלא בפה גרידא** [וע"ד שכתב השפת אמת (שבת תשובה תרס"א ועור) שעדות בני' על הקב"ה אינה באמירה בפה בלבד, אלא כל איש ישראל בעצם מהותו הוא עדות על הבורא ית', כפי מה שמקדש הגוף וזוכר תמיד בהקב"ה], ואם בפה אין אנוחנו מספיקים להודות, הרי באברים שפֿלגת בנו שבהם מקיימים המצוות הן הם יודו וישבחו, ומתקיים בזה מה דכתיב (תהלים לה, י) 'כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך', וזהו אשירה לה' בחיי, שאין לך הלל ושירה גדול מזה. (שבת תשובה תשע"ב - עבד"ד ח"א עמי' קצא)

נדבת ידידנו

הגאון ר' **בצלאל וקסלשטיין** שליט"א רב קהילת "פני מנחם" לרגל החללקה לנכדו **יהושע ירוחם גיי** בן לבנו הרה"ח ר' **חיים דוב** שליט"א יזכו לרווח נחת מכל יוצ"ח

נדבת ידידנו הרה"ח **ר' דוד מנדל ברלינר** שליט"א

להצלחה במעשה ידיו

נדבת ידידנו

הרה"ח ר' **שמחה בונם בורז'יקובסקי** שליט"א בן הרה"ג ר' **מושה בצלאל** שליט"א לרגל הולדת בנו שתחי' יזכה לגדלה לתורה לחופה ולמעש"ט מתוך בריות גופא ונהורא מעליא

שהמצוות יהיו חלק ממהות האדם

'כל בן נכר לא יאכל בו' (בא יב, מג), ופירשו המפרשים שהמכוון לא יאכל ממנו, ויש לדקדק דא"כ הוליל ימנו, ועוד יש להבין, דרש"י פירש 'בן נכר' שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים, ובין גוי ובין ישראל במשמע, ולכאורה הסדר הוא שהוא עצמו נעשה מנוכר לאביו שבשמים, שחסר לו הרגשה פנימית, ומתרחק מה', וכתוצאה מכך מתנכרים מעשיו ואינו מקיים תורה ומצוות.

אלא כפי שכתב הרמב"ן דהכתוב לא הוצרך אלא לישראל, וכן תרגם אונקלוס 'כל בר ישראל דאשתמד', שהתנכר לאחיו ולאביו שבשמים במעשיו הרעים, והוא משומד שהזכירו חכמים בכל מקום, ופירושו מנוכר, ושיעורו משומדע, וכדכתיב (מקץ מב, ח) 'ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו', ואונקלוס תרגם 'ואשתמדע יוסף לאחאיו ואינון לא אשתמדעוהו', ובתיבת משומד חסרו העי"ן, כמו שהבליעוה במלות רבות. דהיינו משומד הוא מי שחסר לו הידיעה בה', והוא מנוכר לאביו שבשמים.

ואיתא בגמרא (גזיר כג) על מי שאכל את הפסח לשום אכילה גסה 'האי רשע קרית ליה, נהי דלא קא עביד מצוה מן המובחר, פסח מיהא קא עביד', עי"ש. אמנם אף שבכה"ג לא נקרא רשע, דקיים מצות הפסח, אבל כמו שפירש הרה"ק **מקצק זי"ע** הפסוק (תהלים פא, י) 'לא יהיה בך אֵל זר' - די גאט זאל נישט זיין פרעמד ביי דיר [שהקב"ה לא יהיה זר אצלך], כמו כן בן נכר יכול להיות ישראל כשר שאינו ערל ואינו מומר, והוא נמנה בתוך חבורת אוכלי הפסח, מ"מ אם אינו עושה המצוה מן המובחר, און די מצוה איז פרעמד ביי איהם - והמצוה זרה אצלו, אף שהוא בבחינת 'אכל ממנו' שהוא כשר וראוי לפסח, אבל חסר בבחינת 'אכל בו' דייקא, בו - באדם. ונמצא דמה שאמר הפסוק 'כל בן נכר', טמון בזה מוסר

והגם שבפועל כבר יצאנו ממצרים, אבל עדיין אנו צריכים לזכות לגאולה האמיתית - שמצרים יצא מאתנו, שנוכח לצאת מכל המצרים, לבוא להכרה האמיתית בה', ושלא יהיה נתנכרו מעשיו ואל זר, אלא להיות אשתמדע - קענען און וויסען דעם אייבערשטען, ולקיים המצוות בחיות ובשמחה. (מסיוטה ליל ש"ק בא תשפ"א)

מילי דאורייתא

האנשים שואבות מים

ויצא (ל, כז) אין ענין לנד"ד. וכמו"כ בגמרא מצינו (שבת קמח, ביצה ל.) 'הני נשי דמליין חצבייהו מיא'.

וממה שאיתא (כתובות עב) 'תנא שותמלא עשרה כדי מים ותערה לאשפה, וכו', מאי נפקא לה מינה תיעביד אמר רבה בר רב הונא אמר רבי יוחנן מפני שנראית כשטוה', אין להוכיח שמחויב אשה לבעלה לשאוב מים, כי הרי שם נדרה והוא בא להפך נדרה בתנאי [או שהדירה הוא], ובכה"ג יכול להתנות עליה גם מה שאין חייבת בו [בשיטה מקובצת מביא מתלמידי רבינו יונה 'תעביד' - דכל אשה שבעולם מצווה לעשות רצון בעלה, ודבריו צריכים הבנה, כי הרי האשה נדרה ורוצה הפרתו של הבעל והוא התנה ההפך במלאכה זו ואין מכאן ראייה שצריכה לקיים רצון בעלה, ועו"ק לפ"ד אמאי מנו חכמים מלאכות שהאשה חייבת לבעלה הרי כל מה שמצווה לה היא חייבת לעשות. וצ"ל דס"ל דאף כשנדרה ומפר לה לולא שצריכה לעשות רצונה, לא היה ברשותה, להטיל תנאי לעשות מה שאין מחוייבת, והיה הדין יוציא ויתן כתובה, אבל אין זה חיוב גמור כמלאכות שחייבת לעשות].

ב. ומה שמקשה בסוגיאן אמאי הלכו הנשים לשאוב מים, לא קשה, כי הרי הגברים עבדו עבודת פרך בחמר ובלבנים ורצו הנשים לשאוב להם מים **לפנים משורת הדין** כמבואר בסוגיא, והרי בלא"ה מלאכות אשה הם חייבים מדרבנן, וכאן עוד הולו קודם מתן תורה, אף דאיתא דהיו נוהגין בענינים אלו מאז ומעולם על קודם שנתחייבו [ועי' מש"כ על הגליון במהרש"א סופ"ק דשבו"ע].

ג. ומה שהוכיח מהגבעונים, גם יפלא, כי הרי במקום שיש עבד אין האשה חייבת במלאכתה, כמבואר במשנה (כתובות נט) 'ואלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה, וכו', הכניסה לו שפחה אחת לא טותנת ולא אופה ולא מבכסת, ואם מכניסה

ועי' רמב"ן עה"ת ר"פ משפטים. ועי' ברכי יוסף או"ח תרצ"ה סק"ה. ועי' ר' יהונתן כתובות נח: (הרי"ד בשיטתו שם) (ועי' מאירי כתובות שם). ועי' סנהדרין ע"א. אמו מנא לה, ומה פריך על הפסוק. ואולי דמתניתין בזמן הזה ועליה פריקין. ועי' ערוך לנר בימות דף ס"ז. ועי' מהרש"א חא"ג נדה לא: ד"ה בא זכר. ועי' מוה"ר ר"פ קדושים י"ט ג' [אך שם דנקט דא אפטר לה, לא מ"מ כמה שנהו שמעי' לבעלה, אלא ליכא חיוב גמור]. ועי' גור אריה פ"ר חוקת פרק כ סוף פסוק ויבן ודודק [ואולי דיבר שם על הדרך ולא על החיוב]. ועי' מהרש"א חא"ג מגילה טו: ד"ה ע"ה דה"ה חצי. ועי' הגי' ל"ד דברכי' ס' בנין שלמה ס' א' דף ד' ד"ה ולענין. עי"ש.

שם ע"ז הנזכרת בתורה

בס"ד, מוצש"ק בשלח תשס"ט לפ"ק פעה"ק ירושל"ו.

לכבוד הרה"ג מרביץ תורה לרבים בכתב ובעי"פ כמו"ה משמ"ר הלוי שליט"א א' מידידי הדפוס קונטרס קטן ובו כמה הערות מכת"י הגר"פ פערלא על בעלי התוס' עה"ת, וראיתי שמביא שם מש"כ בעלי התו"ר ר"פ בשלח עה"פ לפני פי החירות, והקשו דהקב"ה מקיים התורה, ואסור להזכיר שם ע"ז ולא ישמע על פ"ך, והקשה הגר"פ"ה הרי בסנהדרין ס"ג: ונפסק בר"מ דכל ע"ז הנזכרת בתורה שרי להזכירה, ואנכי בענ"ד לא הבנתי קושיות, דרק אחר שנוכרה בתורה, נהפך להתיר להזכיר שם זה כיון שהוא חלק מהתורה, אך לא דהוי סימן דהך ע"ז קילא בעצם להזכיר שמה, וא"כ הקושיא במקומה, איך ה' (כביכול) שרי הקב"ה להזכיר שמה (אף דמעשה נהפך להיתר), ובאור"ש פ"ה מע"ז ה"א ג"כ משמע שהקשה כהגר"פ"ה, וצ"ע. ואף דיש לדחוק דע"י אמירת הקב"ה נעשה תורה וממילא בכ"א ההיתר. אך לכא' אינו כן, ואף שהיתה התורה גנוזה לפניו למלכה מקודם בריאת עולם זה בשרשה ואין שייך להך היתר, דהוא רק על שיש מצוות ת"ת בכל תיבה וזה שייך רק לגבן, כנ"ל ליישב ד' תוס'.

א"ד המברכו בבריו"ג ונהו"מ מתוך מנוחת הנפש ושמחה מכל יוציא שאול אלתר

[א"ה: בליש"ק בשלח תשע"ו הרחב רבינו שליט"א בקו' הקדמונים ותידועם, ובטעם ההיתר לע"ז הנזכרת בתורה]

יותר עבדים ושפחות נפטר גם משאר מחוייביה, וא"כ בזמן שהיו גבעונים ודואי שהם שאבו המים ולא האשה, ואין מזה ראייה לחיוביה של האשה, לכל בית בישראל. ואם כוונתו להוכיח דזו מלאכה של זכרים ולא של נקבות, אין לזה שום ראיה מגבעונים, דנקט לשון זכר כבכל התורה וכמובן ד. ומה שתיריך 'מ"מ מתוך גודל השעבוד הוצרכו להחליף מלאכתן כדלעיל, כוונתו להגמרא שהיו מחליפין עבודת אנשים לנשים, אך גם זה קשה, שהרי הגמרא כאן איירי בזמן שהגברים עבדו בבנין בפרך, ואז לא החליפו עבודת אנשים בנשים, ועוד דגם כשהחליפו עבודת אנשים לנשים היה זה רק בעבודתם אצל המצרים, אבל בביתם הפרטי ובהנהגתם עם נשיהם, לא החליפו מלאכתם של הגברים לנשים.

וע"ד הדרש יש ליתן טעם שהנשים יצאו לשאוב המים, דכתיב (ישעי' יב, א) 'ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה'. ופירש שם במצודות דוד ר"ל כמו השואב מים מן המעיין הנובע, הנה שואב הוא בששון, כי לא ידאג פן יכלה המים, כן תשאבו בששון את הישועה ממעיני הישועה, כי לא תופסק התשועה כי יד ה' לא תקצר, דהיינו שכמו דמעין אינו פוסק לעולם כמו כן הישועה. וכן כאן נעשה להם נס בשעבודם שהזמין להם הקב"ה דגים, וראו בזה סימן מן השמים לישועה שבדרך לבוא, וכעין חיוך בהסתר הגלות, להראות שזוד ימשכו להם נסים, ולכן דייקא נשים צדקניות - שבזכותן גאלו, הם יצאו לשאוב מים, והנה איתא בגמרא (בכורות ט) על מים שבלעי כל מים אחרים, וכתב רבנו גרשום 'איכא דאמרי היינו בארה של מרים', ורמזו בזה שבכוחה של בארה של מרים יכולה ליתן מים בלי הפסקה כמעין, **ובכל בו** מביא מדרש ומובא **בבית יוסף** (סוסי"א רצט) '**נהגו הנשים** לדלות מים במוצאי שבת תכף ששמעו ברכו, שמצינו באגדה (עי' ויק"ר כב, ד במ"ר יח, כב) שבארה של מרים בימה של טבריא, וכל מוצאי שבת מחזירין על כל בארות ועל כל מעיינות', כי להם הכוח לשאוב ישועה מבארה של מרים, ובנסים על הים כתיב '**ותען להם מרים**', ויה"ר שנוכח לישועות במהרה.

(פרשת שמות תשע"ט)

חלוקת הגליונות באשדוד
נדרת ידידנו
הרה"ח ר' **רפאל יהושע טאוונ** שליט"א
לרגל הולדת בנו שיחי'
יכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט

ברכת מזל טוב
לידידנו המוסר נפשו אשדוד
בהקמת ופיתוח מוסדותינו בעיר אשדוד
הרה"ח ר' **רפאל יהושע טאוונ** שליט"א
לרגל הולדת בנו שיחי'
מאחלים: **בני הקהילה - אשדוד**

יומא דהילולא של הרה"ק הרבי מקאצק זי"ע כ"ב שבט



דרך רבותינו בלימוד נגלה והרגשת טעם בתורה

כבוד קדושת אאמו"ר [הרה"ק רבי דוד מקאצק] זצ"ל סיפר לי, איך שקרא לפני **אביו זקניו הק' מאה"ג** [הרה"ק מקאצק] זצ"ל בספר **חובת הלבבות**, ששאל תלמידו אחד לפניו שאלה מהל' גירושין, והאריך הרב להוכיחו ולביישו ששאל שאלה נכרית מהלכות גירושין מה שאינו נוגע לחובת הלב עיי"ש בהקדמה. ואמר **זקניו אדמו"ר זצ"ל**, זאת ה' בימיהם שהיו נשמות גבוהות וגופים טהורים בלי עירבוב מהבל עוה"ז, ה' בידם להדבק בקדושתו ית' בעומק המחשבה לחוד עד למעלה, אבל בדור הזה שהוא עקביים כנגדם, שעל זה נקרא עיקבתא דמשיחא, וכל אדם נתערב בעוה"ז, וטח מראות עיניהם מהשכל לבותם, **בלתי אפשר להגיע גם להתעוררות הנפש, אם לא בהתעמקות דוקא בהלכות גירושין וכדומה**, שממשמש בתורה הקרובה לאדם למצוא בה טעם, ע"כ.

ובזה ה' **עצת אבותינו הק' זצ"ל נבג"מ** שגם צמצום הרעיונות ועומק העיון בהתבוננות, אינו פועל בהתעוררות נפשו בדור הזה, בלתי אם יגה תחילה בתורה שעל פה, שהאדם מרגיש טעם תורה בחדושה, **כי עריכות התורה שבעל פה שהאדם מרגיש, היא חיות תורה מאור פני מלך חיים**, והיא חיות ומזון לנפש ישראל ממש כמו מזון לגוף, שאינו נזון מעשב הארץ אלא אותן שאינם בעלי בחירה, אבל בעל הבחירה צריך טעם במזונותיו כמו לחם שצריך טחינה והרקדה ולישה ואפי', כדי שיהי' בו טעם ושיתעכל המזון במעיו, וכן כל דבר מזון. וטעמו ידוע, לפי שיש בו דיעה ודיבור, צריך הזנה ג"כ מעין זה שיש בהן מיתוק דבר והיפוכו כידוע.

כן הזנת הנפש האלקית שבששראל הוא תורה שבעל פה, שיש בה דבר והיפוכו פוסלין ומכשירין, וחייב וזכאי וטהור וטמא ואסור ומותר וקושיא וקישויא ותרומות, ומה מתעוררת הנפש החיונית שבששראל לעשות רצון קונה ע"י חיות תוה"ק שמפי הקב"ה כי מפיו דעת ותבונה (משל ב, ו), וכן כתב (שה"ש א, ב) ישקני מנשיקות פיהו, על התגלות מצפוני תוה"ק לכל חד וחד לפום שיעורא דילי, והוא רק ע"י **שמרגיש אדם טעם ומתקוות בדברי תורה ע"י גיעתו וסברתו, ולפיכך ציונו ללמוד רק בזמ' ותוס' וראשונים שהם נגלה**, ויש לנו רשות להתבונן בהם ולשאל מה טעם בדבר, וכמו שהקשו בש"ס מאי טעמא כי גזירות מלך הוא, אבל בתורה שבעל פה רשאי לשאל עד שיבוא עד הדבר וימצא טעם ומזון לנפש כנ"ל.

והרבה סכלים הקשו על זה, איזו התפעלות הנפש תיעשה לו כי ילמד דניו מיגו או משאיל"מ שאינם נוגע על הלב כלל. אבל לא מחכמה שאלו זה, כי באמת תורה אחת ומורעה אחת ניתנה, ואין נפק"מ בתורה בין מעשי בראשית או סדרי מרכבה, בין 'את בתי נתתי לאיש הזה' (דברים כב, טו) שנשמע מזה (מחובות כב), הפה שאסור הוא הפה שהתיר, או 'כי הוא זה עד האלקים יבוא דבר שניהם' (שמות כב, ח) שנלמד (ב"ק גז): דשבועה במקום ממון קיימא, וכל התורה אור פני מלך הוא, אלא שיותר קרוב אל האדם להרגיש עריכות דברי חז"ל בדינים שהם בין אדם לחבירו או באיסור והיתר, שיש רשות לאדם להתבונן בטעמו של דבר.

אבל במעשה בראשית ובמעשה מרכבה אם ירצה להתבונן אינו רשאי, ובמופלא ממך כל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור (חגיגה יג), ואין בהם טעם למשיבת נפש, רק לקדושים וטהורים ליחידים שבודים, ולהם עינים פתוחות למצוא בהם התגלות בזה כמו בזה, אבל לאנשים כמונו שאין לנו עסק בנסתרות, בודאי **שאינו לנו התעוררות הנפש וזיכרון המוח לטהר מחשבותינו, אלא ע"י יגיעה בתוה"ק במה שיכול להתבונן בהם**, וביותר בדיני ממונות ובאיסור והיתר וסדר מועד ונשים וקדשים וטהרות, במה שהש"ס ותוס' וראשונים מפללים בהם למצוא טעם ודעת, **ואחר לימוד בעיון וסברא שהנפש מתח' בהן, יוכל לצמצם רעיונותיו להעמיק בהשגת רוממותו ית'.**

ומכל זה למדתי **שעיקר צירוף וזיכרון של המוח והלב הוא ע"י עיון ויגיעה תורה שבעל פה דווקא**, ואח"כ לישא עיניו למורה גלגלת גלגלות המרום, ולמצוא את עצמו באיזה מצב הוא עומד לנגדו לערוך תפילה לפניו יתברך ויתעלה.

(הרה"ק רבי ישראל מקאצק - פילוב זי"ע בהקדמה ופתיחה לאהבת דוד)

הקם לעבדך אמרתך אשר ליראתך

כשהייתי בן י"ז שנים אחרי הנישואין נסעתי לקאצק, וכאשר באתי לקודש פנימה, **שאל אותי מאין באת ומה שמך**, נפל עלי פחד ומורא, ויצאתי מן הכלים ונהייתי בטל במציאות, אך רעיון אחד היה לי ברגע זה, דמיתי אז בדעתי כי עקביא בן מהללאל עומד לנגדי וצועק עלי בקול הסתכל וכו' מאין באת וכו', **ועד עתה נשאר רשימה זו בלבי**, ויהי כהפנותי שכמי ללכת נהפכתי לאיש אחר, ולבי נתלהב מאוד בבהירות גדול וקראתי עליו המקרא (ישעיה יא, ג) **והריחו בזהרת ה'.** ובנסיעה הראשונה הייתי שם שמונה שבתות, וכאשר באתי לביתי היו כל התאוות ותענוגי עולם הזה מאוס ונמאס בעיני.

(דער קאצקער קוויטל שכתב החסיד רבי יעקב יצחק קארו ז"ל להאמרי אמת זי"ע, מה שלמד אצל כל אחד מרבותיו)

השפת אמת זי"ע אמר שכשהיה בקאצק בהיותו בן ט' שנים נגנב גביע של כסף, נכנס ר' פיבל ממשש ואמר וכו' פלא הוא שנגנב, הרי הכל הפקר כאן, כששמע זאת **הרה"ק מקאצק זי"ע** צעק 'הפקר? עס שטייט דאך לא תגנוב!' ואמר **השפת אמת זי"ע** שמאז ששמע בילדותו צעקה זו הרגיש כאילו **חומה של אש עומדת מסביב כל דבר שאינו שלו וזועקת 'לא תגנוב'**. ומסיפור זה הוזיק את עצמו לחסיד קאצק.

ורגיל רבינו שליט"א לומר: אמנם אנו רחוקים מאוד ממדרגה זו, **שם ה'אומר' היה 'אומר' וה'שומע' היה 'שומע'**, ואכן כדי להשיג מדרגה זו, צריך להיות **'האומר' הרבי מקאצק זי"ע, וה'שומע' השפת אמת זי"ע**, כי היה כח מיוחד בדבור הרבי מקאצק זי"ע, **וע"ד שהגיד האמרי אמת זי"ע** לפרש מה דכתיב בתהלים (קט"ו, לח) 'הקם לעבדך אמרתך אשר ליראתך', שדוד המלך ע"ה ביקש מהקב"ה, **רבש"ע** תן את המילים הנכונות בפי שיוכלו להבעיר ולהלהיב את ליבותיהם של ישראל לאביהם שבשמים.

עצות להתחזק בעבודת ה'

שמעתי מאדמו"ר הגה"ק מהר"ם זצ"ל מקאצק שאמר לי בעת שהייתי סוחר, באם יאה הראשית שלך בעת שתקום משנתך לסחור ולעסוק בפרנסה, אזי קשה מאד לחזור להקדושה.

עוד שמעתי מאדמו"ר הנ"ל שאמר משל, שעשה השי"ת סולם שירדו הנשמות מעולם העליון לזה העולם, והסולם נלקח, וקורין מן השמים להנשמות שיראו שיעלו למעלה, יש איזה אנשים שלא התחילו כלל לעשות איזה פעולה שיעלו למעלה, שהם סוברים איך אפשר לעלות לשמים בלי סולם, ויש איזה אנשים שהתחילו לקפון למעלה ונפלו וחזרו וקפצו כמה פעמים ונפלו ועזבו מלקפיץ עוד, ויש איזה אנשים פיקחים אומרים כיון שסולם אין כאן, ע"כ אין שום עצה רק לקפון למעלה אע"פ שידעו כי שם שגפלו מוכרחים אנו לעשות את שלנו לקפון למעלה, עד שהי"ת ריחם עליהם והעלה אותם למעלה, והנמשל מובן.

פעם אחת **אמר לי בילדותי**, אתה רוצה לקפון לשמים בפעם אחת?! בלשון תמיה.

גם שמעתי שאמר, כמו אדם שהולך על שליבות, תחלה צריך לבחון כשעומד על השליבה התחתונה, אם עומד בחזק עולה על השניה, ובאם לא יעמוד בחזק על התחתונה, איך יעלה על השניה.

(נפלאות חדשות (להרב יחיאל משה אבדי"ק קאמראווע וק"ק יאדימאווע זצ"ל) - סדר היום הקצר ד"ה וקודם שינה)

שמענו **מרבנו שליט"א: הגיד הרה"ק הרבי מקאצק זי"ע** שיש סולם התולה למעלה בשמים ורגליו למטה בהאי עולמא, ועל כל אחד לנסות לתפוס בסולם, מי שפתי אחרי שנכשל כמה פעמים מרפה את ידיו, ונשאר למטה שקוע בהאי עולמא, אבל החכם אינו נותן לכשלוניות לייאשו, ועם ריבוי הנסיונות מנסה שוב ושוב עד שמתאזר ומצליח לתפוס בסולם, ועולה דרכו מעלה מעלה. ובחוכמה, שמצותה מדרבנן, **הסולם עוד יותר נמוך**, ויותר בקל לכל אחד ליתפס ולהתעלות על ידה.

(ס"ג שבת חנוכה תשפ"א)

לאהוב הדעת - המרדות בלב

'יוסף דעת יוסף מכאוב' (קהלת א, ח), ואל ימאס הידיעה, ואדרבה יוסיף דעה כמו שנאמר (איכה ג, מ) 'נחפשה דרכינו ונחקרה', ויוסיף מכאוב מחמת המרדות שבלבו, כמו שאמר לי **הרבי מקאצק זי"ע** בפירוש **שאם מואס הדעת באומרו הלואי שלא הייתי יודע**, אז נאמר בו (הושע ד, ו) **'כי אתה הדעת מאסת**

שלא יהיה זמן לחטוא

ידועים דברי **הרה"ק מקאצק זי"ע** שאמר לחסידיו, שרצונו מהם שלא יחטאו לא רק מחמת שאסור לחטוא, רק **שלא יהיה להם פנאי לחטוא**. ואם הכוונה כפשוטה, הרי צריך להיות בדרגה גבוהה ביותר של ניצול הזמן ורגע משגיח על כל העולמות, ומחיה ומהיה אותם, וביכולתו לבטלם בכל רגע, על כן אני ירא ממנו, ואחר החשבון הזה יתפלא שיראה גדלות הבורא ושפלות עצמו.

(נפלאות חדשות - סדר היום הקצר ד"ה עיקר יראה שעי")

שלא יהיה זמן לחטוא

ידועים דברי **הרה"ק מקאצק זי"ע** שאמר לחסידיו, שרצונו מהם שלא יחטאו לא רק מחמת שאסור לחטוא, רק **שלא יהיה להם פנאי לחטוא**. ואם הכוונה כפשוטה, הרי צריך להיות בדרגה גבוהה ביותר של ניצול הזמן ורגע משגיח על כל העולמות, ומחיה ומהיה אותם, וביכולתו לבטלם בכל רגע, על כן אני ירא ממנו, ואחר החשבון הזה יתפלא שיראה גדלות הבורא ושפלות עצמו.

(הרה"ק מקאצק זי"ע פר' מטות והפטרות פר' ראה בסופו).

(עבר"ד ח"א ע"מ רכט, ח"ב ע"מ צ"ו, לילי שבועות תשע"ו)

לעילוי נשמת

מרת **חיה שבע שצונסקי** ע"ה

בת הרה"ק ר' **עקיבא בנצלוביץ** ז"ל

נלב"ע כ' שבט תשס"ו

ת.צ.צ.ה.

הונצח ע"י משפחתו שיחי'

ברכת מזל טוב

לידידנו

הרה"ק ר' **רפאל יהושע טאונון** שליט"א

לרגל הולדת בנו שני

יזכה לרווח נחת מכל יוצ"ח

ידידי: **ש.י. מרגליות א.מ. טאונון**

הדרכות בדרכי הלימוד

אח"כ נכנסתי לפני ולפנים לבית חמי אדמו"ר זצ"ל מקאצק מקור החכמה והתבונה, ממנו דרכי העיון למדתי, וממנו נתודעתי מה יקרא חדושי תורה באמת, כי לא כל הפלפולים חדושים המה, ולא יאומן כי יסופר השגחה הגדולה אשר השיג עלי בעינא פקיתא. גם בענין סדר הלימוד וחדושים.

ובאתי להזכיר פה היות כי שמעתי שבזמן הזה עיקר עיון הצעירים בספרות ולא בפשט, ולא בבירור השיטות כל שיטה ושיטה איך יפרש את הגמרא לפי שיטתו, ושתי אלה גם המה העיקר להלכה, ושמעתי ממנו זצ"ל שגם בזמנו התרעם על העולם אשר מעינים מעט בהלכה מני' ובי', ואותי הזהיר מאד לישא וליתן גם בפשט כעין ספר מהרש"א וספר מהרש"ך.

(אגלי טל בהקדמה)

השריש לנו רבינו הק' [האבני נור] זצ"ל מה שקיבל ממקור החכמה והתבונה פ"ק חמי מרן הקדוש הגאון האלקי וכו' מקאצק זי"ע בענין גודל יקרת דברי הראשונים ז"ל, שאין רשות לאחרונים לסתור דבריהם אפילו במקום שגמרא לפי דעתנו סתירה וקושיא מפורשת על דבריהם מהש"ס, שאין הטעם מפני שמסתמא גם מהם לא היה זאת בהעלם, כי לבם היה כפתחו של אולם, אלא שלרוב פשיטת הדבר לא היה הדבר כדאי אצלו להזכירו. כי זה אינו, שלפעמים אנו רואים שכמה גדולי הדורות שרי תורה עמדו בתמימה על דבריהם, ולא מצאו אנשי חיל ידיהם, ובכגון דא לא שייך כלל לומר שאצלם היה דבר פשוט כל כך עד שלא היה מהצורך להזכירו, ובודאי אם היה עולה על דעתה הערה זו היו מדברים ממנה. אך הענין הוא, לפי שהראשונים ז"ל בכוח גודל קדושתם זכו להשגה גדולה, עד שהשכל שלהם ממש שכל התורה כנודע, על כן אם היה באמת איוז תמיהה לדבריהם מן התורה, לא היה השכל שלהם מקבל בשום אופן דבר הזה לנכון ואמת, והיה עולה בעל כרחם איוז פירכא על הדבר במוחם, יען שגם שכלם היה שכל התורה עצמו, וכיון שאחר העיון שלהם נשאר הדבר אצלם לנכון, בהכרח שהדבר אמת על פי התורה, וצריכים אנו רק גייעה לזכות להשגת אור התורה למצוא השוב.

(אבי הירושם אות רכו)

הגר"נ לוברס זצ"ל אמר בשם קנינו, שקיבל מרבו הרה"ק מקאצק זי"ע, שאמר, כאשר לומדים סוגיא בגמרא, יש לעבור ראשית על כל הסוגיא, באופן זה יתורצו קושיות רבות ותסתלקנה רוב המניעות.

[שארית נתן בתולדות החבר (עמ' שנה), ואולי פירש כן דברי רש"י ע"ז יט. (ד"ה ואח"כ יגה) יעוד לאחר ששנה הרבה הוסיף בתלמודו ומתריך לעצמו דבר הקשה, דאין הכוונה לשנות הרבה בענין אחר, אלא באותו סוגיא].

ושמעתי בשם הרה"ק מקאצק זצוקלה"ה דהרואה ללמוד הלכות תפילין במסכת מנחות. צריך להתחיל מראש מסכת מנחות פרק כל המנחות, ואם לא כן לא יתבררו לו הלכות תפילין על בוריי, דכיון שסדרו חז"ל את הלכות תפילין במסכת מנחות, ודאי יש לה שייכות להלכות מנחות, עכ"ד.

(ארץ צבי סוכות ושמח"ת עמ' קמג)

עצה לחשק התורה

פעם אחת הייתי אצל אדמו"ר מהר"מ זצ"ל מקאצק, ושאלתי לו מה לעשות שיהיה לי חשק ללמוד, ותמה מאוד איך שייך על דבר טוב כזה שלא יהיה חשק, ואחר כך אמר שאלמוד בעיון.

(לקוטים חדשים) (להרב יחיאל משה אבד"ק קאמראווקע וק"מ יאדימאווע זצ"ל) בראש הספר)

לעיין הרבה בלא למהר

אדמו"ר מקאצק ז"ל אמר על הכתוב (בהר כה, יג) 'בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו', אם תלמוד פרייער הייט - היינו שלא תרצו דוקא ללמוד הרבה בפיו, רק יעינו הרבה אף רק בדף אחד שלמד, ואז ושבכם איש וגו', ואמר שרמז בזה קץ הגאולה.

(משימות הגה"ח רבי שלמה קאליש זצ"ל חתן החלקת יואב ממה ששמע ממורו האבני נור זי"ע פרי במדבר תרס"ג - ספר הזכרון 'זכרון שלמה' ירושלים תשנ"ד עמ' מז)

דביקות ע"י גייעה בתורה

המטרה העליונה בחסידות היא הדביקות בהש"ת, שיא ההתקרבות אל הקב"ה, התקרבות הזאת יכולה להיות בכמה וכמה דרכים, יש שדגלו בדרך ההתבוננות, אחרים - עיקר עבודתם בתפלה, היו ששמו את הדגש בטוהרה [מקוואות], והיו כאלה שהגיעו לאהבת המקום על ידי אהבת ישראל, ואפילו נמצאו שהצדיקו את ביטוש הגוף ע"י סיגופים [לא שבתו בדרך אחת והזניחו את השאר, אלא שבו בזמן ששמרו על קיום המצוות בדרגה גבוהה ביותר, שמו את עיקר עבודתם באתח מן הדרכים האלה, ולא על חשבון השאר, מעין מה שאמרו ז"ל (שבת קיח:) אביך במה הוי זהיר טפי, ובכך ראו את הדרך הסלולה לקרבת אלקים, וראה שם משמואל לך תרע"ו עמ' קיח בשם האריז"ל], אבל בקאצק גרסו שהדרך הבטוחה ביותר היא ההתקרבות בדרך התורה, ולא מדבר בתורת הנסתר דווקא או בתורת המוסר, אלא פשוט דרך העיסוק בהוויות אביי ורבא בלימוד הנגלה ועיון הלכה, וביותר בחידושי תורה.

(מראה הדשא מאת בנו של השם משמואל זי"ע עמ' נאנא)

כי טובים דודיך מיין

כי טובים דודיך מיין' (שה"ש א, ב) הגיד זקני הרה"ק מקאצק זי"ע, כי יש הרבה דרכים להתקרב להש"י, אלא שכולם בחזקת סכנה, ואך הדרך ע"י התורה הוא דרך אחד בטוח, והוא כי טובים דודיך מיין, היינו שהידידות טובה ובטוחה אימתי כשבאה מיין - מיינו של תורה [שם משמואל (פ"ר לך תרע"ו) 'מה שהגיד שיש הרבה דרכים להתקרב להש"י, בודאי הפירוש על מצוות ומעש"ט, כי זולתם הבל, ומימי אין ערוך ההתקרבות ע"י מצוות ומעש"ט להתקרבות ע"י התורה, וע"י שש"כ להסביר טעמו של דבר, ובמקום אחר כתב השם משמואל (סוכות תרע"ט) 'בודאי הכוונה התעוררות אהבה ודביקות מחמת התבוננות בפלאות מעשיו בבריאת העולם וטוב הנהגותו, וכמ"ש הרמב"ם (בפ"ב מהל' יסוה"ת), ומי' הגיד ע"ז שכל הדרכים בחזקת סכנה, וע"י שש"כ טעם הדבר].

איך פועלים שהגוף יזדכך

אי' סייפא לא ספרא ואי ספרא לא סייפא' (ע"ז יז, ו) וביאר כ"ק אדמו"ר הזקן זצוקלה"ה מסוכטשוב בהקדם עובדא כשהיה בקאצק בימי עלומיו, היה חולה והזהירו אותו הרופאים שלא ילמד כלל, והביט בספר 'בחינת עולם' [מה"ר ידיעה הפניני ב"ר אברהם הברדשי, מוסר השכל בלשון צח ומליצה נמרצת על עניני העיון כי תהו המה], פעם בא הרה"ק מקאצק זצ"ל חותנו לבקרו ואמר לו בלשון אידילי 'וואם טוט דען דער בחינת עולם, ער איז מהפבל די וועלט, וואס קומט ארויס, דער שכל פארשטייט דאס הונדערט מאל, דאס פלייש וויל דאך אבער נישט אזוי ווערען, א בלאט גמרא מאכט דאס פלייש זאל אויך אזוי ווערען' [וכי מהי פועלת הבחינת עולם, הוא מהביל את עולם ומלואו, אבל מה התועלת מזה, אפילו שהשכל מבין זאת ומה פועל, שגם הבשר מצדו אינו רוצה בכך, דף גמרא פועל שגם הבשר ירצה בכך], עכדה"ק של הרה"ק מקאצק זצוקלה"ה. והנה מיתת סייף היא התזת הראש מן הגוף, ומרמזת שאין השכל מאיר לתוך הלב, ואף שמבין היטב מה ראו לעשות ומה ראו שלא לעשות, מ"מ כשכא לידי מעשה נמשך אחר התאוה ואינו נמשך אחר השכל, אמנם ע"י התורה גורם שתמשך הארת המוח אל כלי המעשה, וזה אי' סייפא' אם תראה באחד שהגוף שלו חלוק מן המוח, תדע דלא ספרא' שאינו לומד, ואי ספרא לא סייפא', עכדה"ק ודפח"ח.

(ארץ צבי פ"ב בחקתי עמ' קנו, ועי' שו"ת ארץ צבי סי' יא בהגה"ח ד"ה ועי' רמב"ם, ועי' שם משמואל אמר תרע"א עמ' ש טו"א)

מה הש"ס לימד אותך

רגיל רבינו שליט"א לומר: באזני כל לומד צריכה להדהד השאלה הנצחית והאלמותית ששאל הרה"ק מקאצק זי"ע לאחר שהתפאר לפניו שלמד את כל הש"ס, מה הש"ס לימד אותך? כי אכן למדת ש"ס, עם גייעה ומאמץ, וחז"י אין ללול בזה, אבל השאלה הוא מה הש"ס לימדך? האם אחרי לימוד כל הש"ס אנחנו יותר דבקים ברבנו של עולם, יותר שייכים ומחברים להבורא ית"ש, זהו ההתעוררות והחשבון הנפש שעל כל אחד לערוך.

איתא בגמרא (ע"ז יט.) 'כי אם בתורת ה' חפצו' (תהלים א, ב) - אמר רבא בתחילה נקראת על שמו של הקב"ה, ולבסוף נקראת על שמו - ובתורתו יתגדל יומם ולילה, ורש"י בפי' הפסוק (תהלים שם) מביא דרש זה בלשון אחר 'בתחלה נקראת תורת ה' ומשעמל בה נקראת תורתו', ואמר מו"ר הק' ז"ל מקאצק פ"י נקראת תורתו ושורוה ותלמודה, היינו שהתורה שתבוא אליה מתוך התורה והגייעה תהיה לו קנין חזק, ויתדבק בה לגמרי עד שהתורה בעצמה תלמד אותו כל דרכיה, לא כן אם הוא לומד בלי גייעה שלא ישאר אצלו כלום. והוא אמרם ז"ל (קה"ר ב, יג) 'אף חכמתי עמדה ל"י' (קהלת ב, ט) - התורה שלמדתי באף היא עמדה לי, היינו מתוך גייעה והטורח והיסורין, והוא מאמר ר' יצחק בר אבדימי בפרק חלק (ט"ז: מאי דכתיב (משלי ט, כו) 'נפש עמלה עמלה לי' - הוא עמל במקום הזה ותורתו עומלת לו במקום אחר, פירוש עומלת לו - מלמדת לו.

(תהלים מקדש מעט קאפיטל א' בית אהרן כות אה, ומובא באהל תורה פ"ר וזאת הברכה)

בס"ד, אור לכ"ו מנ"א יא"צ של זקנתי הרבנית נ"ע תשע"ד במגילה (ו): ולאוקמי גירסא - סייעתא דשמיא, והרי האוקמי גירסא האמיתי הוא לא ילמוד ש"ס, אלא להפנים מה שהש"ס למד אותנו כמאמר הרבי מקאצק זי"ע, ולשעבד כל חלב וכל דם להקב"ה, ואחר שנעשה זה לקנין נפשו, זוכין לאור גדול ולטעם רוחני בכל דבר שבקדושה, וממילא יש כלי זיין נגד היצירה"ר.

דברי ידיך המתפלל להצלתך בגו"ר ולעלייתך בתורי"ש שאול

חידושי תורה חביבים בשמים

הרבי מקאצק זצוקלה"ה הגיד בזה"ל עס איז נישט דא קיין שעשוע אין הימעל וויא פון פשטים זאגער - בשמים אין שעשוע גדול יותר מאשר ממחדשי חידושי תורה, עכ"ל הטהור.

(ארץ צבי פ"ר וישלח עמ' נו)

שמעתי מדורי החסיד המנוח הישיש ר' יהושע שמואל ז"ל אחי אמי הצדקת מרת טעלצה ע"ה, אשר שמע מכ"ק אדמו"ר מקאצק זצ"ל זי"ע, ייבחר אלקים חדשים אז לחם שערים' (שופטים ה, ח), כביכול אוהב חדשות, אז לחם שערים, היינו אז עומדת המלחמה בשער, היינו שאז קרוב לנצח המלחמה, ולזה איתא בתורה בקבלת התורה 'בחודש השלישי' (יתרו יט, א), דאיתא (קדושין ל:) יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום, ואין עצה לנצחו אלא עם חידוש התורה, וזה שיתרו שמע מלחמת עמלק (רש"י יתרו יח, א), ולזה אין עצה רק על ידי חידוש התורה, דאין שיעור כמה חידושים כמה פשעטליך עושה היצר הרע לפתוס אדם ברחשו ח"ו, ועם פשעטל אחד בהתורה הקדושה דוחים אלף פשעטליך של היצר הרע.

(הגה"ח מבענין זצ"ל - יכהן פאר בהפסרת פ"ר בשלח)

הצוואה לדורות

שמענו רבות מרבינו שליט"א: הצוואה שהשאר לנו הרה"ק מקאצק זי"ע מייסד דרכנו שלאורו אנו הולכים עד היום, הם דבריו האחרונים שאמר קודם הסתלקותו, 'מי שיניח את ראשו בתורה הנגי ערב בעדו שיהיה ממנו בזה ובבא, ומי שילך עם רגש ריקם ילך לנוקבא דתהומא רבה' (עי' שם משמואל תרומה תעריב עמ' עו טו"ב). זו הדרך וזו העיר קאצק שהורה לי ללמד לחסידיו לדורות עולם, והנחילו לנו רבוה"ק מאז ועד היום, להשקיע את כל הרצונות והחושים בתורה הק', כי רק כך אפשר להתגבר על היצר ולהתעלות בקדושה וטהרה. אמנם בוודאי צריכים את הקב חומטין שיש לערב בתבואה (עי' שבת לא. ובשפ"א שם), אבל אין להסתפק רק בקב חומטין, כי על אף שצריכים ללמוד ספרי מוסר וספרי חסידות, מ"מ אין זה אלא 'קב' חומטין שיש לערב בתוך התבואה, כי אי אפשר לאכול חומטין לבד, והתבואה הוא לימוד התורה הק' (עי' ח"ס שבת שם), לעמול ולהתייגע בתורה.

(פ"ר דברים תשס"ט - עבד"ח ח"א עמ' קלב, ב' אדר תשס"ה - עבד"ח ח"א עמ' שפד, פ"ר תרומה תשע"ג - עבד"ח ח"ב עמ' קמ, עבד"ח חנוכה עמ' נו)

נדבת ידידנו
הגאון ר' מיכאל פרום שליט"א
רב קהילת "פני מנחם" - אשדוד
לרגל הולדת נכדו שיחי'
יוכה לרוות נחת מכל יוצ"ח

נדבת ידידנו
הרה"ח ר' ישראל דוד מינץ שליט"א
בן הרה"ח ר' משה בונם שליט"א
לרגל הולדת בנו שיחי'
יוכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט

נדבת ידידנו
הרה"ח ר' פנחס הכהן ליברמן שליט"א
ר"מ ביישוב פני מנחם לעמיל תורה
לרגל הולדת נחת תפילין
לבנו מנחם ב"ר
משפט מצוות תפילין ומשפט עליו
לחיות לו חיים ארוכים ושפע קודש

כשגילוי שמלכותו ית"ש בכל משלה - אין איסור הזכרת שם ע"ז

דבר אל בני ישראל וישבו ויחנו לפני פי החזית בין מגדל ובין הים לפני בעל צפון נכחו תחנו על הים (יד, ב), והקשו בעלי התוס' היאך אמר להם נגד בעל צפון, והא אמרינן בגמרא (סנהדרין 30:) אסור לאדם לומר לחבירו שמור לי בצד ע"ז פלונית. וי"ל בהקדם נתינת טעם לאיסור זה, ע"פ מה שצדיקים זי"ע הקפידו שלא להעלות על דל שפתם שמות של רשעים, ובמלחמה האחרונה לא הזכירו שם הצורך ימ"ש אלא אמרו די דייטש, לפי שכשיהודי ובפרט צדיק וקדוש מזכיר שם של רשע, הרי זה נותן כח כלשהו לאותו רשע (ועי' שו"ת ארץ צבי ח"ב סי' עד ד"ה מלבד), וזה הטעם של הלאו של יושם אלהים אחרים לא תזכירו לא ישמע על פיך (משפטים כג, ג) [כי בשלמא מה שאסור לישבע בשם עבודה זרה, כי זה מייקר הע"ז, אבל להזכיר שם אסור אפילו בתוספת כינוי של זלזול], כדי לא ליתן תוקף לעבודה זרה. אך כאן בשעת קריעת ים סוף, שהיה ברור ונהיר שאני ה' - אני ולא אחר, וכל דבר המנוגד לאמונת ה' היה בטל ומבוטל מכל, בלא שום אחיזה ומקום לטעות כלל, ולא שייך בכה"ג הוספת כח לדבר שבטל לגמרי [אף שלגויים היה בבחינת 'משגיא לגויים' כמ"ש רש"י (יד, ב)], על כן הזכרת שם ע"ז לא היה בו איסור. (ליל שש"פ תשע"ד)

התשוקה של הבריאה להתרומם

וברוח אפיך נערמו מים (סו, ח), ובתרגום אונקלוס פירש 'נערמו' לשון ערמימות - חכימו מים. וצ"ב מה היתה החכמה של המים, ובמפרשים ובספה"ק כתבו לבאר בכמה אופנים.

וי"ל דבכדי שיוכלו בני"י לעבור את הים לא היה צורך שהמים יתרוממו לערמות כלפי מעלה, אלא היה די שיעלה קצת מפלס המים בצדדים, ושיקפאו על מקומם, והמים מעצמם נערמו ונצבו לגבוה, משום דכתיב (איוב כח, יא) 'מבכי נהרות חֲבֵשׁ', ודרשו חז"ל (ביר. ה, ד) לא פירשו המים התחתונים מן העליונים אלא בכביה, וכמ"ש שמים התחתונים היו בוכים ואמרין אנן בעיין למהוי קדם מלכא (עי' תיקוני ת"ה ה יט, ות"מ פ. א). **ועדיין נשארה השתקקות המים להתקרב כלפי מעלה**, וכדאיתא בזה"ק (ח"א סט): על הפסוק (תהלים פט, י) 'בשוא גליו אתה תשכבה', שהמים התחתונים מתרוממים בחפצם להתקרב, וזה שכתבם, ע"ש, ועל כן כשהיה להם הזדמנות לזוז ממקומם התנהגו בחכמה לנצל זאת לעלות לעמוד כלפי מעלה, ולהיות 'נצבו כמו נד', כדי להתקרב לגבי מלכא [המכוון הפנימי בזה, שנתקרב למעלה לא רק בגשם, אלא שבמעשיות פרסמו כבוד שמים, כי ככל שהמים מתרוממים יותר גבוה, הנס יותר גלוי למרחוק, ומתגלה יותר מלכותו ית"ש בהאי עולמא].

וממנו נלמד מוסר השכל לעבוד את ה', דאם דומם מצינו בו השתקקות ותאוה תמידית להיות קרובים לגבי מלכא, וכן אמר **כ"ק אאז"ל** שהאש דולקת כלפי מעלה, והאילנות צומחים כלפי מעלה, כי כל הבריאה מבקשת להתעלות ולהתקשר לבוראה (ועי' אוה"ח הק' בראשית ב, א), עאכ"כ אנו שהקב"ה הפיח בנו נפש רוח ונשמה, חלק אלוך ממעל, בוודאי שצריכים לחיות עם תשוקה תמידית, ולנצל הכוחות כדי להתקרב למלכא.

(עבוד"ד ח"ב עמ' פו-פח)

המלכת ה' בהווה

ה' ימלוך לעולם ועד (סו, יז), ואיתא במכילתא (מס' דשירה פר' י) 'אילו אמרו ישראל על הים ה' מֶלֶךְ לעולם ועד, לא היה אומה ולשון שולטת בהן לעולם, אלא אמרו ה' ימלוך לעולם ועד לתמיד לבא'. כי להאמין על העבר והעתיד, שהקב"ה ברא את העולם, וכן להאמין בביאת המשיח, זה דבר שכל אחד מאמין, אבל בנוגע אליו כאן ועכשיו, להמליך את הקב"ה על עצמו, זה כבר לא דבר קל. ואין הדבר באמירה בלבד, כי אף שכל אחד יודע שיש רבש"ע ואני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים, אבל מ"מ נצרך עבודה רבה שידיעה זו יביא אותו לשעבד כל תענוגיו ומעשיו להשי"ת, וזה הכוונה במה שלא אמרו ה' מֶלֶךְ, כי היה חסר להם בקבלת עול מלכות שמים עליהם בשלימות, במצב העכשווי ובשעה זו.

וזה מה שאומרים בנוסח התפלה, ה' מֶלֶךְ ה' מֶלֶךְ ה' ימלוך לעולם ועד, ויש מדקדקים שהסדר היה צריך להיות ה' מֶלֶךְ ה' ימלוך, עבר הווה ועתיד. אלא כי כי העיקר מה שנוגע אלינו בעבודתנו זה ה' מֶלֶךְ, לשעבד כל הרמ"ח איברים ושס"ה גידים בכל מעשיו ותנועותיו, ואח"כ מוסיפים על העבר והעתיד. וזה מה שאומרים בתפלת 'יהי כבוד' ה' מֶלֶךְ ה' מֶלֶךְ ה' ימלוך לעולם ועד, ומוסיפים שוב לומר ה' מֶלֶךְ עולם ועד, כי זהו העיקר.

(שש"פ תשנ"ט ותשס"א ועוד)

הסיבה שהרגישו במן כל הטעמים

אמרו חז"ל (יומא עה). **שבמן היו כל הטעמים שבעולם**, וכל אחד מה שרצה לטעום טועם. ויש להתבונן, וכי דור דעה הוצרכו לכאלו תענוגים גשמיים, ועוד הרי מבואר בתוס' (כתובות קד. ד"ה לא) דאמרין במדרש עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו (ועי' תדבא"ר פכ"ו), וא"כ מהי המעלה בכל הטעמים שבעולם. וי"ל דמכיון שהמן היה לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו כדאיתא בגמרא (שם), והיינו שביסודו הוא שפע רוחני, שהשתלשל לצורה גשמית, והרי **בטעם רוחני כל אחד ואחד מרגיש אותו לפי שאיפותיו ורצונותיו ודרגתו**, ואין הרגשתם של ב' אנשים שוה, וכמ"ש חז"ל (קה"ר יב, ה) על הפסוק (קהל יב, ה) 'כי הולך האדם אל בית עולמו - אל בית העולם אין כתיב כאן אלא בית עולמו, אע"פ שכולם טועמים טעם מיתה כל אחד ואחד יש לו עולם בפני עצמו, וכתוצאה מהשינוי של כל אחד ברוחניות, ממילא נעשה שינוי בטעם הגשמי, שכל אחד הרגיש את הטעם שרצה, אבל שורש השינוי הוא בטעם הרוחני (ועי' שפ"א לקוטים ס"ז פ"ג שבלח).

וע"ד העבודה י"ל דהמכוון הוא להיפך, כי אכילת המן במדבר היה כדי לזכר את בני ישראל, וכן הוא הלימוד לדורות - זיך אויס צו לויטערען, וזה היה המטרה במה שהיו כל הטעמים במן, שדייקא **יהיה אפשרות לטעום כל הטעמים במן, ואעפ"כ יתגברו ולא יחשבו בהם**, ויטעמו טעם לחם גרידא לקיום הגוף.

(עבוד"ד ח"ב עמ' צו הערה ז' וס"ג בשלח תש"פ)

שובבי"ם

השיבנו אבינו לתורתך (ד)

היצר טוב מתגדל בשמחת התורה

ומדי דברי זכור אזכור מה ששמעתי קצת בני אדם טועין מדרך השכל בענין לימוד תורה"ק, ואמרו כי הלומד ומחדש חדושים, ושחמ ומתענג בלימודו, אין זה לימוד התורה כל כך לשמה, כמו אם היה לומד בפשיטות שאין לו מהלימוד שום תענוג והוא רק לשם מצוה, אבל הלומד ומתענג בלימודו הרי מתערב בלימודו גם הנאת עצמו. ובאמת זה טעות מפורסם. ואדרבא, **כי זה היא עיקר מצות לימוד התורה להיות שש ושחמ ומתענג בלימודו**. ובזה"ק דבין יצה"ט ובין יצה"ר אינן מתגדלין אלא מתוך שמחה, יצה"ט מתגדל מתוך שמחה של תורה, יצה"ר כו', ואם אמרת שע"י השמחה שיש לו מהלימוד נקרא שלא לשמה או עכ"פ לשמה ושלא לשמה, הרי שמחה זו עוד מגרע כח המצוה ומכחה אורה, ואיך יגדל מזה יצה"ט, וכיון שיה"ט מתגדל מזה בודאי זה הוא עיקר המצוה. (אגלי טל בהקדמה)

השמחה מלימוד התורה מבטלת כל היצרים

מרגניתא נמצא בדברי הרחיד"א בפירושו יכסא רחמים' לאבות דרבי נתן (פרק ט), דהא דתנא רבי חנניה סגן הכהנים **כל הנותן דברי תורה על לבו מבטלין ממנו הרהורי וכו' הרהורי יצר הרע**, וכו', שנאמר (תהלים יט, ט) **'פקודי ה' ישרים משמחי לב** מצות ה' ברה מאירת עינים'. דסגולתו משום דע"י לימוד התורה **הלב שמח**, וזה היא הסיבה שממילא **אולי כל הנהו הרהורים רעים וחטאים**, וכן יבואר ג"כ המשך דברי התנא בהיפוכו: כל שאינו נותן דברי תורה על לבו נותנין לו הרהורי וכו', הרהורי יצר הרע, וכו', **'תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל**, ועבדת את אויביך אשר ישלחנו ה' בך ברעב ובצמא ובעירום ובחוסר כלי' (תבא כח, מז-מח), דמפרש דמשום חסרון השמחה מגיע למצב הקשה.

[ויובן דכפי שיתקיים יותר יונשמח בדברי תלמוד תורתך' כך יתבטל יותר כל היצרים. וכדברי האגלי טל הג"ל, ונקט התנא כל הנותן דברי תורה על לבו' דייקא, וכן ראה בדיבור הבא מדברי הרחיד"א]

הזדככות הגוף ע"י שמחה

אמרו חז"ל (שבת ל:) דאין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה, ונראה הטעם בפשוט כי כתבו ז"ל דיותר יש לו שכר על שמחת המצוה מהמצוה גופה, ונראה בחוש כי **השמח במצוה מתעורר כל גופו לידבק בו יתברך, ומרגיש הארה בנפשו, ומתוך כך מזדכך החומר שבו ומלא יראה ואהבה**, ואם היה איזה אחיזה מהסט"א בגופו כלה גרש יגרשנה. ומש"ה אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה, כי אז **הגוף מוכן ראוי שתשרה עליו שכינה**. וזה רמז 'דני ושמחי', רני - במצוות ושמחי - בתורה, כי 'פקודי ה' ישרים משמחי לב', כי 'הנני בא ושכנתי בתוכך' ואין השכינה שורה אלא בשמחת מצוה. (הרחי"א בספרו צוארי שלל הפטרת פר' בהעלותך)

ושמחה של מצוה הוא דבר גדול **שניתקן כל האדם בכח שמחה זו**.

(שפת אמת בא תרמ"א ד"ה בפסוק)

...

יורוהו ה' עץ וימתקו המים

רק בלימוד העיון מתהפך הקטגוריא לסגוריא

'וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים' (טו, כב), ואיתא במכילתא (מס' יוסע) 'דורשי רשומות אמרו לא מצאו דברי תורה שנמשלו למים, ובמרכבת המשנה (שם א' ג) כתב דלכאורה יש להקשות למה באמת לא עסקו בתורה. אמנם המבואר בזהר **דעיון קושיא ופירוקא משבר כח הקליפות**, ובוודאי מרע"ה עשה כדן וגריס עמהם תורה בגירסא ולא עיוני, שכן הוא הדין בהולכי דרכים (ע"י תענית י), ואז גברה עליהם יד הקליפות, **שאינן כח בגירסא לחוד לשבר כח הקליפות כנוצר**. וזהו יולא יכלו לשתות כי מרים המה, ירצה הקושיא והק"ו (ע"י זה"ק וירא כו.), שהמה מכחישים כח הקליפות, לא יכלו מצד דעיוני אסור בדרך עד כי יתיישבו במקום מהמקומות, **ויורוהו ה' עץ - ויעמיקו העיון, וימתקו המים - שנסתלק הקטגוריא** (מכבואר בזה"ק בפרשת סו.) [ועי' פנים יפות חקת כא, יח].

או אפשר לומר עם מסקנת חז"ל (נדרים לה.) דפלפולא בעלמא לא ניתן אלא למשה, ופלפולא היינו **עומק העיון בקושיא** וק"ו ומדות התורה שהתורה נדרשת בהם, ובהם משברים כח הקליפות, וזהו יויבאו מרתה ולא יכלו לשתות' וגו', ירצה כשיטת הזהו"ק (וארא כו. הג"ל) שלא העמיקו העיון בקושיא בק"ו, יען לא ניתן זה אלא למשה, גלל זה אינלי עליהו רשותא דסתי"א כמ"ש הזהוה, וזהו יולא יכלו לשתות' שלא יכלו להשיג גבול משה, וזהו יוילוגו העם על משה לאמר מה נשתה, ירצה **מה תכלית הכוונה בגירסא לחודא, אחרי שאין כח בזה לשבר הקליפות המתגברים עלינו**, ויצעק משה אל ה' כדת מה לעשות, האם רשאי לנהוג בהם טובת עין, אז יוירוהו ה' עץ' הורה להם היתר בדבר, **ומתוך שהיו מתעסקין בעומק העיון בקושיא בק"ו**, וימתקו המים' שיברו כח הקליפות, עד שמקטגוריא איתעביד סגוריא (מכבואר בזה"ק בפרשתן סו.).

(מרכבת המשנה מכילתא פרשת ויסע ד"ה דורשי רשומות)

לעילוי נשמת

ידידנו הבטלי נשכח
מתלמידי רבינו בישיבת שפת אמת
הרה"ח ר' **ישראל רוטנברג** ז"ל
בן יבדלחטי"א הרה"ח **שלמה חיים** שליט"א
גליב"ע כ' שבט תשס"ז
הונצח ע"י מוקדי זכרו

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **בנימין בייניש** ז"ל
הרה"ח ר' **ישראל י"ל רוזנבוים**
נלב"ע כ' שבט תשמ"א
הונצח ע"י בנו ידידנו
הרה"ח ר' **משה לייב רוזנברגר** שליט"א

ברכת מו"ל טוב

לידידנו הרה"ח ר' **יצחק מינץ** שליט"א
ולבנו ידידנו החתן **שלמה מינץ** שליט"א
לרגל אירוסין עב"ג
בת הרה"ח ר' **אפרים גרוסברגר** שליט"א
יוכו לבנות בית נאמן בישראל ולראות דורות ישרים מבורכים
מאת: **חיים יידי ומוקדי**

התעוררות הלב בשירה ובזמרה להשי"י

בה"י, ד' פרי אחרי [י"ב ניסן תשנ"ה], פעה"ק ירושלים ת"ב
לכבוד הרה"ח הישיש חו"ב כו' כו' הר"ר... שליט"א.

שלום רב לאוהבי תורתך. סוף סוף יכלתי בה"י לענות לך תשובה למכתבך, אם תרצה להדפיס דברי תורה תדפיסם בה"י (וכן גם בענין השיר אם נ"ל). ולענין שאלתך אם השיר יפה או לא, אינני יכול לענות לך, אבל אוכל לברך בהצלחה ויהי רצון שהשי"י יאיר עיניך שתוכל בה"י להמשיך ללמוד, לחדש ולחבין בדברי תורה. אין דרכי להאריך במכתבים, אולם בידעי שתשובתי על השיר עלול להעציבך, אצא מגדרי ואאריך הפעם. שיר הם מלים לניגון, ונפשות בני אדם נמשכין אחרי השיר (אלו שהם מעלמא דהיכל הנגינה כמ"ש הרב ז"ל בעל התניא [ע"י ליקו"ת להרב פרי' וזאת הברכה ד"ה מזמור שיר] על המשנה [שבת נא:]: "וכל בעלי השיר נמשכין בשיר"), והניגון מדבר ללבם, אם לבם נמשך אחר הדברים, וסיבת חוסר הימשכם או מפני שהן בכלל לא מהיכל הניגון, או לא מאותו הענף, כי בני אדם דעתן שונות זה מזה (ע"י משנה סנהדרין לו:), ולבם בודאי שונה כל אחד ואחד נטיות אחרות והאדם בעל בחירה, ואין אדם יודע מה בלבו של חברו [פסחים נד:], ולפיכך פירש רש"י ז"ל על הפסוק (משלי כה, כ) ושר בשירים על לב דע המלמד תורה למי שאין בלבו לקיימה (וידוע מאמר החידושי הרי"מ ז"ל שכל התורה נקראת שירה מפני שמתמם לבם של בני ישראל), והתורה מבוחן לבות בעצמו, ויש בה שירות לכל בני אדם, ונערים אוהבים שירת אז ישר ישראל כי אינן מורגלין בה בכל יום, ובצעירותי הייתי מתלהב שעות לפנות בוקר בשירת האזינו, ובתוכנה הפשוט והנמשל הפשוט, אח"כ התחלתי קצת להבין כי בשירת פרשת אז ישיר (שאינא עליה בזה"ק [ח"ב נד: נשבות] והנהיגו קדמונינו לאומרה בכל יום, והיה עם משה רבנו ע"ה ברוח הקודש, בודאי כל מילה לכל אחד, אבל מורגלין לאומרה במרוצה והלבות אינן נמשכין, ויש פרקים בשירי דוד המלך ע"ה בתהלים שאני מתלהב ויש אחרים שעדיין לבי ערל קצת מהבינים, ולעומת אלו גם הפיוטים הקדושים, הרוב אינן נמשכין אחריהם הגם שמנגנים ויש זמן להתבונן בהם, אין הציבור כל כך נמשך. ובהמלצה או בחוות דעת ממני עלולין אנשים להימשך, ולא כולם שייכים לזה הענף, לפיכך לא מצינו ששום "יהודי טוב" ימליץ על שירים בדרך כלל, על אחת כמה וכמה שאני הפשוט, הצריך עוד טובא עבודה וסייעתא דשמיא מיוחדת להיכלל בשם "יהודי טוב", ולפיכך תדון אותי לכף זכות, ובזכות זאת הלא איתא בלשון חז"ל [שבת קכז:]: שדנים אותו ג"כ לכף זכות.

ידידך המברכך ביו"ט כשר ושמן וברפוש"ש לכל תחלואיך בשח"י בה"י, ויהי רצון בבאג"צ כלשון הכתוב השיר יהיה לכם כליל התקדש חג (ואז היה פסח).

פ. מ. אלטר

(הרבי הפני מנחם זי"ע - אוצר מכתבים ח"א מכתב מה)

משיב דברים נכוחים

לתפוס עבור הכפל גוף הגזילה

בס"ד

בבנא"ד גליון ל"ו הקשיתם דכשהקדן בעין א"א לתופסו עבור הכפל, ואף לדברי החת"ס בחו"מ ס"י קלב דהגנב קנה החפץ, סו"ס כיון שמחויב להחזירו הרי חזרה הקרן, ילה"ע דהרי בד' החת"ס שם מבואר דלרב הוי הגזילה לגמרי של הגזול ויכול להקדישו, וא"כ נמצא דלדידיה גם החזרת הגניבה עצמה הוי כשאר חיוב תשלומין דמשלם משלו, ומה שצריך להחזיר הגזילה עצמה הוי רק גזה"כ דכ"ז דאיתא לגניבה בעינא אינו יכול לקיים התשלומין רק בגניבה עצמה, ולפי"ז שפיר יש לומר דגם באיתא לגניבה בעינא, כיון שהוא כשאר חיוב תשלומין, שייך שפיר לנידון המנ"ח, וגם בזה יכול הגנב לומר אטול את תשלומי הגניבה עצמו עבור הכפל.

בכבוד רב, שלמה ישראל פרישוואסער
[ראש ישיבת חיי עולם ורב ביהמ"ס סאסוב - לונדון]

מכתבים למערכת

אנו מודים לכל הלומדים על התגובות הרבות שהגיעו בשבועות האחרונים, ובהם רבים שרשמו דברים נכונים ומחכימים, והרבה שכוונו לדבר אחד, ולא הספיק עדיין בידינו לסדר ולקצר הדברים שנכתבו באריכות, ועוד חזון למועד. ואנו פונים ללומדים, שימשיכו להאיר ולהעיר, וכן אנו מבקשים ממי שיש לו ד"ת או מכתבים מרבה"ק, שימציא לנו את הדברים ליכות בהם את הרבים.

נעליכם ומקלכם בביהמ"ק

לכבוד מערכת בנא"ד, בדבר קושיית הרבי הפני מנחם

להבין שמועות

צער השכינה או צער ישראל

מ'ה תצעק אלי' (יד, טו), כי מדרך הצדיק בתפילותו על איזה צרה, מדבק עצמו בשורש הדבר, ומתפלל אל ה' בעבור כבוד השכינה, כענין 'אין עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד ראש' (ברכות ל:): כנודע הפירוש (ע"י בעש"ט עה"ת עמוד התפלה אות קט), ומקור מים חיים שם אות קכא), ואמר השי"י מה תצעק אלי, אלי דייקא, כי ישראל נתונים בצרה כמו שכתב רש"י ז"ל.

(שפת אמת לקוטים בפרשתן)

והדברים צריכים לימוד, דכתב כאן חידוש דכשיש צרה לכלל ישראל אין להתפלל על צער השכינה, והאין זה מובן עם מה שידוע דהמדרגה היותר גדולה הוא להתפלל עבור צער השכינה, וראה בנועם אלימלך (פרי' כי תשא) 'יש בני אדם שחוששים גם כן על צרות חבריהם מחמת רך לבבם ורחמוניות, הבחינה הזאת היא טובה, אבל לא על אמתיה ומכונה, והבחינה האמיתית היא שיהא מיצר על צרות ישראל, מחמת שזה צער השכינה הקדושה, אשר בכל צרתם לו צר וכל מגמתו הוא להמשיך השפעות על ישראל כדי להעלות השכינה', [וע"י נועם אלימלך (פרי' כי תשא ד"ה כי יקרא) 'האין נעשה אם נבקש רחמים על גלות השכינה או על ישראל כי שני דברים כאחד אי אפשר להתפלל, עי"ה, ולפי"ד אולי יש ליישב].

ורבינו שליט"א אמר על מה שאמר מרע"ה אחרי חטא המרגלים כשאמר השי"ת 'אכנו', אמר מרע"ה 'ואמרו הגוים' וגו', וכתב (ש"ד יח, כ) 'ויואמר ה' סלחתי כדברך', ואיתא בספרי 'אשרי אדם שהמקום מודה לדבריו', כי היה מקום לחשוב כביכול שאף שטענת מרע"ה היתה על כבוד שמים שיתחלל בהריגת ישראל כמבואר בגמרא (ברכות לב:), אולי שיתרבה בו גם הרצון לפעול טוב ולסגור על ישראל, וע"ז מעיד הכתוב 'כדברך', כי בכל ביתי נאמן הוא, וכוונתו כדיבורו לכבוד שמים (ע"י עבדי"ד ח"א עמ' קיז). ואף שיש לומר ששם מעיד הקב"ה שפיו כן לבו, אבל לא שכן אכן עדיף, אך סו"ס מזה שכן עשה מרע"ה מי לנו מלמד יותר ממנו [והרי זה היה כבר אחרי מה שנאמר לו 'מה תצעק אלי'].

(משולחן המערכת)

בחיידוש דאכלוהו היום

בפסוק (טו, כה) אכלוהו היום כי שבת היום לה'. וקשה בלא הכי הוי אוכלין בו ביומו, כדכתיב (טו, יט) אל יותר ממנו כו'. וי"ל הרמז, שאכילת שבת צריך להיות לשמו ית' לשם עונג שבת, וז"ש אכלוהו היום מטעם כי שבת היום, על כוונה זו תהיה האכילה כנ"ל.

(שפת אמת בפרשתן תרנ"א)

וילה"ע, הלא הרבה עשין שבתורה באים כהוספה על הלאוין, ומאי קשיא כאן. אך אולי לא שייך לומר הנתינת טעם 'כי' שבת היום, מכיון שבלא הכי צריך לאכלו משום 'אל יותר ממנו' שאיסורו בכל יום. אמנם צ"ב יסוד הקושיא, דבלאו הכי אוכלין בו ביומו כדכתיב אל יותר ממנו, והרי הלאו הוא שלא להשאיר עד בוקר כמפורש בקרא, וא"כ הוי אפשר לאכלו כל הלילה במוחשש, ובא העשה של אכלוהו היום' שיאכלוהו ביום השבת, ומטעם 'כי שבת היום'.

ומש"כ השפת אמת ללמוד בפ"י הקרא דבא לרמז על כללות אכילת שבת [לאו דווקא במן] דצריך להיות לשמו ית' לשם עונג שבת, יל"ע אם כוונה דבלא זה ליכא קיום המצוה, או דרך נתחדש שמצוה לכוון כאן בפעולת המצוה.

[וכבר נודע הנידון בזה בכלל, ולענין מצות עונג שבת בפרט, ובבית הלוי (פרי' תרומה) כי עפ"ד הוזה"ק (ח"ב פח:): ולא פרש שבתכם' דבאכילה של שבת אם מכיון לתענוג ג"כ למצוה יחשב, עיי"ש. וע"י אשל אברהם להגה"ק מבוטשאטש זי"ע סו"ס רפא שכ' כע"ז, וע"י מנחת שבת ס"י עב סקל"ח. אמנם בשו"ת כתב סופר ס"י לט ד"ה ועי"פ כי דרק ת"ח ואנשי מעשה מתעניין בער"ש, שגם כשרעבים יכולים לקיים אכילתם לשם מצוה, וכן מסופר שהאמרי אמת זי"ע אמר שהכוונה שיהיו רעבים ובכל זאת יאכלו רק משום עונג שבת].

(משולחן המערכת)